

Modern Restorasyon Prensiplerinin Anadolu Türk Vakıf Abidelerindeki En Eski Uygulamaları

Doç. Dr. Yılmaz ÖNGE

Türk-İslâm kültür mirasının en abidevi örneklerini teşahüb eden Vakıflar Genel Müdürlüğü, bilimsellik niteliği artık Türkiye'de de kabûl edilmiş bulunan, eski eser restorasyonu konusunda fevkalâde avantajlı bir durumdadır. Çünkü, Anadolu'da Türk-İslâm restorasyonunun tarihi, fetih müteakip yapılmaya başlayan ilk vakıf eserleriyle yaşittir denilebilir. XI. yüzyıldan itibaren Türkler'e açılan Anadolu'da, eski şehirlerin süratle imarında incelikle âcil ihtiyaç duyulan bazı eski tesislerin onarılıp, kullanılabilir hâle getirilmeleri gerekmiştir. Bunların başında, kuyu, sarnıç, çeşme gibi su tesislerini ve camie çevrilen eski kiliseleri sayabiliriz. Daha sonra XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul'un fethinde de benzer bir imar faaliyeti görülmektedir.

Kur'ân-ı Kerim'deki "Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'dan başkasından korkmayan kimseler imar ederler" mealindeki âyetin⁽¹⁾ mânâsı, çoğu hayır sahiplerince, değil sadece o mescidlerin imarı, fakat o mescidlerle birlikte inşa edilmiş veya o mescidlerle ilgili bütün hayrat ve âkarın da imarı şeklinde anlaşılacak istenmiş gibidir. Bu da, müslümanların başta mescidler olmak üzere mescidlerle ilgili bütün teşkilât ve tesisatın gerektiğince onarımını, yıkılıp bozuldukça ihyasını teşvik etmiştir.

Vakıf müessesesi, insanların hemcinslerine hizmet, yardım ve bu yolda Allah'ın rızasını kazanmak gayesiyle vücut bulmuş olduğundan, insanlığın geleceğine yönelik bir tutumun içindedir. Bu maksatla, kullanıma sunulan her türlü tesisin, tıpkı insanlar gibi fanî olduğunu düşünüp, onların da varlıklarını, mümkün merteye, devam ettirebilmeleri amacıyla bazı tedbirlerin alınması gerekmiştir. Hizmette devamlılık, ya da devamlı hizmet için, bu zorunludur. İşte Anadolu'daki ilk vakıf tesisler ile

restorasyonun yakın ilişkisi bu düşünceden kaynaklanmaktadır.

Eski vakıf kayıtlarında, vakfiyelerde, vakıf tesislerin arzu edilen biçimde hizmet edebilmeleri için lâzım gelen şartlar sıralanırken, bu hizmetlerin devamlılığı için de bazı tedbirlerin düşünüldüğü ve vakfiyelere bazı maddelerin eklendiği görülmektedir. Meselâ Amasya'da 606/1209 yılında bir medrese ve yanında da kendisi için bir türbe yaptırmış olan Selçuklu emiri Mübarezeddin Halifet Gazi'nin vakfiyesinde :

"...Adı geçen vâkîf —Allah ona rahmet eylesin— bazı vakıflardan hasıl olan gelir, hasılat, kâr ve icarların ilk önce vakfın şeklinin kalmasına, binalarının islâhına, toprağının sürülüp ekilmesine, bozulanın tamirine, yıkılanın bina edilmesine ve adı geçen vâkîfın — Allah ona rahmet eylesin — Amasya şehrinde inşa ettirdiği meşhur medresenin imar ve islâhına harcamasını şart koştu", aynı vakfiyenin bir başka yerinde de "Medrese yıkılır — Allah korusun — imarı ve eski hâline iadesi çeşitli engeller yüzünden zorlaşırsa, imaret ve islâhından sonra bu evkaftan elde edilen gelir, Muhammed — Allah'ın sâlât ve selâmı ona olsun — ümmetinden, fakirlere ve miskinlere sarfedilsin. Bu mevkuftan elde edilen sadakanın sonuncusudur. Vakfın gelir, kâr ve icarından elde edilen hasılat önce medreseyi şimdiki durumuna getirmek mümkün olursa, buna sarfedilsin. Sonra tamirden artan hasılat, zikir geçen yerlere harcansın. Bütün bunlarda vâkîfın — Allah ona acısın — şartlarına uyulur" denilmektedir.⁽²⁾ İşte Selçuklu veziri Şemsüddin Altunaba'nın Konya'da

(1) Kur'ân-ı Kerim, IX/18

(2) Refet Yanıncı, "Selçuklu Medreselerinden Amasya Halifet Gazi Medresesi ve Vakıfları", Vakıflar Dergisi, Sayı: XV. Ankara, 1982, s. 12-

yaptırttığı medresenin 598/1201 M. tarihli⁽³⁾ Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykâvus'un Sivas'ta yaptırdığı darüşşifasını 617/1220 M. tarihli,⁽⁴⁾ Selçuklu veziri Celâleddin Karatay'ın Bünyan'da yaptırdığı hanın 643/1245 M. ve 645/1247 M. tarihli,⁽⁵⁾ Sahib Ata Fahreddin Ali'nin Sivas'ta yaptırdığı medresenin 678/1279 M. tarihli⁽⁶⁾ vakfiyeleri gibi bir çok XIII. yüzyıl vakfiyesinde, hemen hemen benzer ifadelerle yer alan bu şartlar, modern restorasyon prensiplerinin de temel fikirleridir. Nitekim, hâlen bütün medeni dünya memleketlerinde uygulanan 1944 tarihli Venedik Tüzüğü'nün 4. maddesi "**Anıtların korunmasındaki temel tutum, korumanın kalıcı olması, devamlılığın sağlanmasıdır**" der.⁽⁷⁾ Anadolu'daki Türk vakıf âbideleri için korumanın kalıcılığı, devamlılığın sağlanması da, en geç XIII. yüzyıldan bu yana, düzenlenen vakfiyelerle gerçekleştirilmiştir.

Değerli meslekdaşım Doç. Dr. Ömür Bakırer'in de yazdığı gibi, mevcutların en eskileri olan XIII. yüzyıl vakfiyelerinde, harcamaların en başına binaların devamlı bakımları için yapılacak masraflar konulmuş, ancak bu husûs ayrıntılara gidilmeden genel bir ifadeyle belirtilmiştir.⁽⁸⁾ Yine bu vakfiyelerde, vakıf tesislerde görevlendirilecek ilim adamları ve idarî personelin sahip olmaları gereken nitelikler, sayıları, hizmetlerine karşı alacakları maaşlar tek tek sıralanmasına mukabil, vakıf tesislerin bakım ve onarım işlerinde görevlendirileceklerin nitelikleri, sayıları, bunların devamlı görev yapmayacakları ve bu işler için alacakları maaş veya bu işler için ne kadar para harcanacağı konularında herhangi bir şartla rastlanılmamaktadır. Bu durumda, tamirat işlerinde görevlendirilecek kimselerin, lâzım oldukça ve yeteri miktarda temin edildiği zannedilmektedir. Yapılan onarımlarda ise, nasıl bir yol takip edildiği, yani bu restorasyonlarda ne gibi prensiplerin gözetildiği, daha doğrusu belli prensiplerin uygulanıp uygulanmadığı hususlarını, şimdilik mevcut örnekleri tetkik etmek suretiyle öğrenmeğe çalışıyoruz.

Bugün elimizde vakfiyesinin bulunmamasına rağmen, Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad'ın vakfı olarak yapıldığı, tarihî metinlerden öğrendiğimiz⁽⁹⁾ Niğde Akscray'ındaki Sultanhanı, Türk Restorasyon Tarihi açısından son derece önemli bir örnektir. Bu muhteşem vakıf âbide, mevcut kitabelerine göre 626/1229 M. yılında, devrin meşhûr mimarı Şam'lı Havlanoğlu Muhammed'e inşa ettirilmiştir.⁽¹⁰⁾ Yine tarihî belgelerden öğrendiğimize göre, bu han Sultan II. İzzeddin Keykavus ile IV. Kılıç Arslan arasındaki mücadelede bir kale gibi kullanılmış; bir muhasara sırasında kapısı yakılıp yıkılmış; içeride bulunun yolcuların da bir kısmı öldürülerek, malları yağma edilmiştir. Daha sonra, 668/1278 M. yılında Sultan III. Gıyasüddin Keyhüsrev zamanında kısmen yenilenmek suretiyle tamir edilmiştir. Sultan Hanının, tamamen mermerden işlenmiş dış kapısında, bu tahribatın ve sonraki tamiratın izleri bugün de görülmektedir. (Res. 1) Etrafı değişik profilli tezyinat kuşakları ile çerçevelenmiş bu dış

kapı kütesinin iç tarafındaki kemerli bir açıklıktan içeri girilmektedir. (Res. 1) Üst kısmı evvelce sivri kemerle şekillenmiş olan bu açıklığın kemer taşları mevcut değildir. Ancak XIX. yüzyılda çekilmiş fotoğraflarda, (Res. 2) kapı açıklığının sağ tarafındaki yığma söve taşlarının hizasında ve tam özengi seviyesinin üstünde, kavisli bir kemer taşı görülmektedir.⁽¹¹⁾ Takriben 2.75 m. olduğu anlaşılan kemer açıklığının iki yanındaki yüzler yer yer düzensizlikler gösteren, sathî bir geometrik kompozisyon ağı ile süslenmiştir. (Res. 3) Kemer köşeliklerinde ise daha farklı ve daha derin işlenmiş bir başka geometrik ağı ile doldurulmuştur. (Res. 4) Kemerin kilit taşı seviyesinde iki başı stilize bitkisel motiflerle süslenmiş, bir kitabe şeridi ve bunun da üstünde içleri bitkisel motiflerle doldurulmuş, derin oymalı bir geometrik örgüyü ihtiva eden bir başka tezyinat kuşağı yer almaktadır. (Res. 5) Daha yukarıda, iki renkli makaralı taşlardan meydana getirilmiş bir düzatkı kemer ile inşa kitabesini ihtiva eden bir yazı şeridi vardır. Kapı kavsarasını örten mukarnaslı örgü bu kitabe şeridinden itibaren daralarak yükselmektedir (Res. 6) Bu cephe düzeninde, düz atkı kemerin altında kalan kemerli açıklığın çevresi, onarım kitabesinden de anlaşılacağı üzere tamir sonunda bugünkü görünümünü almıştır. Bu tamirde, orijinal

(3) İ. Hakkı Konyalı, **Kitabeleri ve Abideleriyle Konya Tarihi**, Konya 1964, s. 826

(4) Sedat Çetintaş, **Sivas Darüşşifası**, İstanbul 1953, s. 44-45; M. Cevdet, "Sivas Darüşşifası Vakfiyesi ve Tercümesi", **Vakıflar Dergisi**, Sayı: I, Ankara 1938, s. 35-39

(5) Osman Turan, "Selçuk Devri Vakfiyeleri; Celâlettin Karatay Vakıfları ve Vakfiyeleri", **Belleten**, Sayı: 45, Ankara 1948, s. 51, 84, 109-113

(6) Sadi Bayram - A. Hamdi Karabacak, "Sahib Atâ Fahrü'd-dîn Ali'nin Konya, İmaret ve Sivas Gökmedrese Vakfiyeleri", **Vakıflar Dergisi**, Sayı: XIII, Ankara 1981, s. 59

(7) Cevat Erder, "Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır", **O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Güz 1977, s. 172. Esas metni Fransızca yazılmış olan Venedik Tüzüğü'nü Türkçeye tercüme için, muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Kanaatimizce bunların içinde en iyi ifadeye sahip olanı, faydalandığımız kaynaktır. Mukayese için bakınız: Cahide Tamer, "Cumhuriyet Devrinde Eski Eser Anlayışı ve Onarım Faaliyetleri", **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Sayı: 1, Ankara 1974, s. 14-15

(8) Ömür Bakırer, "Vakfiyelerde Binaların Tamirâtı ile İlgili Şartlar ve Bunlara Uyulması", **Vakıflar Dergisi**, Sayı: X, Ankara 1973, s. 115

(9) Osman Turan, **Selçuklular ve İslâmiyet**, İstanbul 1971, s. 101

(10) **Tarihî Türk Hanları** (Hazırlayan: İsmet İlater), Ankara 1969, s. 24; Yılmaz Önge, "Anadolu Selçukluları Devrinde Bazı Bina Tamirleri Hakkında", **Önasya**, Sayı: 70-71 Haziran-Temmuz 1971; Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Cilt: II, İstanbul 1973, s. 153; İ. Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleriyle Niğde-Aksaray Tarihi**, İstanbul 1974, s. 1121

(11) Friedrich Sarre, **Denkmäler Persischer Baukunst**, Berlin 1910, Tafel XII

şeklini kesinlikle bilemediğimiz kapı açıklığının⁽¹²⁾ çevresindeki sağlam taşlar yerinde bırakılmış, kısmen bunlardan faydalanmak, kısmen de yeni ilâvelerle kapı boşluğunun etrafı, sivri kemerli bir geçit hâlinde restore edilmiştir. Geleneğe uygun olarak da bu onarıma ait kitabe de, yeni kemerin üstüne yerleştirilmiştir.⁽¹³⁾ Eski taşların sağlam kalabilen parçaları ile sonradan yapılan yamalar ve eklenen yeni parçalar, üzerlerindeki tezyinatla düzensizlikler ve renk farkları ile bellidir. Bilhassa kemerin sağ tarafında, orijinal tezyinatın geometrik kompozisyonunda, alt alta iki sekizgenin içine istif edilmiş mimar isminin, (Res. 3-4) bu yenilemeler yüzünden yarım ifadeler hâlinde kalmış olması dikkat çekicidir.⁽¹⁴⁾ Tamir kitabesinde **“Yakılmak suretiyle harab olduğu için bu mübarek büyük kapı, Kılıç Arslan'ın oğlu Ulu Sultan. din ve dünyanın yardımcısı, fetih babası Keyhüsrev'in hükümdarlık günlerinde — Allah saltanatını muhalled etsin — 667 yılında Sultanın mütevellisi, zayıf kulu, Allah'ın rahmetine muhtaç Hüseyin oğlu Sıracüddin Ahmed'in elliyle yenilendi. denilmiştir.”**⁽¹⁵⁾

Bu onarımda esas gaye, hanın tekrar kullanılabilmesi için kapısının yapılmasıdır. Yapılan onarımda da, eski kapı taşlarının sağlamları aynen yerinde bırakılmış, eksik parçalar, mevcut taşlardan da faydalanılmak suretiyle tamamlanmış, fakat bu ameliye sırasında orijinaline aykırı düşmeyecek biçimde, eski ile yenilenen kısımların uyuşturulmasına çalışılmıştır. Dikkate değer diğer bir husûs da, orijinal taş örgüsünde yanyana ikiye taş üzerine yazılmış mimar isminin yahut sanatkâr imzasının, harap olan birer parçasının yerine konulan yeni taşlara yazılmadan, yarım bırakılmış bulunmasıdır. Bu orijinal yazı istifinin nasıl olduğunun kesinlikle bilinmemesinden ileri gelmiştir. Yani, tamiri yapan sanatkâr, bilemediği bir kompozisyonu hatalı bir şekilde tamamlamaktan şuurlu olarak kaçınmıştır. Yenilenen kısımların üstüne, yapılan onarımın ve yenilenenin sebebini, kimin tarafından, hangi tarihte yapıldığını gösteren kitabenin konulması ise, günümüzün modern restorasyonlarında da uygulanan bir prensiptir. Nitekim, Venedik Tüzüğü'nün 12. maddesinde **“Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın, aynı zamanda artistik ve tarihi tanıklığı yanlış bir şekilde yansıtmaması için, orijinalden ayırdeğilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir.”**, 13. maddesinde ise **“Eklemlere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyon dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği hâllerde izin verilebilir”**⁽¹⁶⁾ denilmektedir. İşte bütün bunlar, Sultan Hanının 1278 tarihli kapı onarımında başarı ile gerçekleştirilmiştir.

Selçuklu döneminin onarım izlerini taşıyan diğer bir vakıf eser, Antalya'yı Alanya'ya bağlayan Serik-Manavgat kervan yolu üzerindeki Belkis (diğer adlarıyla Selçuk, Köprü Pazarı veya Köprücay) Köprüsüdür. (Res. 7) Bu köprü 116.00 m. lik kırık bir hat boyunca uzanan, farklı açıklıkta, kesme taştan yapılmış yedi gözden ibaret olup en büyük

kemer açıklığı yaklaşık 22.00 m. dir.⁽¹⁷⁾ Kısmen, daha önce aynı yerde bulunan fakat sonradan yıkılan antik bir köprü'nün ayaklarından faydalanmak, kısmen de yeniden inşa suretiyle yapılmıştır. Köprü'nün Roma devrine ait ayakları iki başta ve ortada bugün de görülebilmektedir. (Res. 8)⁽¹⁸⁾ Köprü'nün mamba tarafındaki yüzünde yer alan 60 cm. yüksekliğinde ve 6.00 m. uzunluğundaki Arapça kitabe anlaşıldığına göre, bu vakif eser de Sultan Alaeddin Keykubad zamanında meydana getirilmiştir.⁽¹⁹⁾ Ancak kitabenin bazı kısımları kaybolduğu ve sonraki tamirlerde dağıtılarak başka yerlere konulduğu için, inşa tarihi kesinlikle bilinmemektedir. Orijinal bir kompozisyonun sağlıyacağı estetik görünüşten fedakârlık etmek pahasına, bazı sağlam ayak ve kemerlerini tekrar kullanmak suretiyle yıkık bir köprü'nün yerine yeni bir köprü inşası dikkat çekicidir. Nitekim, Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesi **“Anıtların korunması, her zaman onları herhangibir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının plânı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar için-**

(12) Aynı sanatkârın diğer eserlerine bakılacak olursa, bu kapı açıklığının, orijinal düz atkı kemerin altında yer alan parçalı bir lento ile sınırlanmış, dikdörtgen bir boşluk hâlinde olduğu düşünülebilir. Fakat bu konuda yapılmış bir araştırma mevcut değildir. Yine Muhammed usta tarafından yapılmış 1220 M. tarihli Konya Alaeddin Camiinin avlu ve 1251 Milâdi tarihli Konya Karatay Medresesinin 1.40 m. genişlikteki cümle kapıları, benzeri uygulamaların küçük örnekleridir. Fakat, Diyarbakır surlarında Artukoğullarından Mehmed bin Karaarslan tarafından 1183 M. yılında yeniden inşa ettirilen Urfa Kapısı'nın 3.45 m. açıklıktaki düz atkı kemeri gibi örneklerin varlığı, Aksaray Sultan Hanı'nda da böyle bir parçalı lento veya düz atkı kemerin düşünülmesini mümkün kılar (Bakınız: Y. Önge, “Anadolu'nun Türk-İslâm Devri Yapılarında Enteresan Bazı Taş Kemer ve Tonozlar”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı: 9, Ankara 1978, s. 322-323. Ancak, bu konudaki araştırmalarımızdan önce yayınladığımız bir makalede, Sultanhanı'nda dış kapı açıklığının basık bir kemerle şekillendiğini tahmin etmiştik ve aynı görüş Sayın meslektaşımız O. Cezmi Tuncer tarafından da benimsenmişti (Bakınız: O. Cezmi Tuncer, “Niğde-Aksaray Sultan Hanı'nda Bazı İzlerin Değerlendirilmesi”, *Önasya*, Sayı: 72, Ağustos 1971).

(13) Onarım kitabesi ile bunun üstüne yerleştirilmiş tezyinat şeridinin altında kalan kısımların, tamir sonunda bugünkü görünüşü aldığına K. Erdmann da işaret etmiştir. Bakınız: Kurt Erdmann, *Das anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts*, I, Berlin 1961, s. 87.

(14) Bu yüzden bazı yayınlarda bu kitabeler hatalı okunmuştur. Bakınız: K. Erdmann, a.e., s. 89.

(15) İ. Hakkı Konyalı, *Niğde-Aksaray Tarihi*, s. 1121.

(16) C. Erder, a.m., s. 180.

(17) Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 29.

(18) Fügen İltter, *Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri*, Ankara 1978, s. 121.

(19) Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 67; Gülgün Tunç, a.e., s. 31.

de yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" denilmektedir.⁽²⁰⁾

XII. yüzyıl başlarında kiliseden çevrilen Amasya Fethiye Camii,⁽²¹⁾ muhtemelen aynı yüzyılın ortalarında antik bir hamamın kalıntılarında faydalanılarak inşa edilen Kayseri Külük Hamamı⁽²²⁾ ile Niksar'da eski iç kalenin duvar ve burçlarından istifade edilerek yaptırılan Yağibasın Medresesi;⁽²³⁾ XIII. yüzyılda Seyitgazi'de bir manastırın harabelerinden faydalanılarak meydana getirilen Seyyid Battal Gazi Külliyesi⁽²⁴⁾ ile aynı biçimde müslüman mabedi ve türbesi hâline dönüştürülen Kastamonu Atabey Camii ve türbesi gibi birçok gayriislami veya islami menşeli vakıf âbide, varlıklarını ecdadımızın restorasyonu sayesinde koruyabilmiş örneklerdir. Benzeri şekilde asil ve akılcı bir tutumla, harap bir manastırın bazı kısımlarının restore edilmesiyle medfen hâline getirilen Bursa Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbeleri⁽²⁵⁾ gibi XIV. yüzyıl başlarına ait bazı örneklerden itibaren, Beylikler ve Osmanlılar dönemlerinde de pek çok yapının restore edildiği bilinmektedir. Selçuklu döneminin restorasyon geleneklerini devam ettiren vakıf Osmanlı yapılarının büyük bir kısmı, hem bu restorasyonlara alt muhafaza edebildikleri orijinal detaylar, hem de

İlgili arşiv belgeleri dolayısıyla, Anadolu'daki en eski Türk restorasyon uygulamalarının şayanı dikkat takipçileri olmaktadır.

Arzumuz odur ki, en az sekizyüz yıldan beri Anadolu toprakları üzerindeki özellikle vakıf eserleri elden geldiğince koruyan ve bunun için günümüzdeki modern restorasyon prensiplerine benzer bazı prensipleri titizlikle uygulayan Türk sanatkârlarının, düşünce ve çalışmaları mevcut örneklerin ve belgelerin tetkiki ile önce tesbit olunsun; bilahere Türk vakıf âbidelerinin gelecekteki restorasyonlarında da bunlara uygun modern prensipler tatbik edilsin.

⁽²⁰⁾ C. Erder, a.m., s. 172-173

⁽²¹⁾ **Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler I**, Ankara 1972, s. 199

⁽²²⁾ Y. Önge, **Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları**, Ankara 1978 (Basılmamış docentlik tezi)

⁽²³⁾ Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri I**, Ankara 1969, s. 15

⁽²⁴⁾ M. Şimşir - Y. Candemir, **Seyyid Battal Gazi**, Eskişehir 1966, s. 52-55

⁽²⁵⁾ Semavi Eyice, "Bursa'da Osman ve Orhan Gazi Türbeleri", **Vakıflar Dergisi**, Sayı: V, Ankara, 1962, s. 146-147

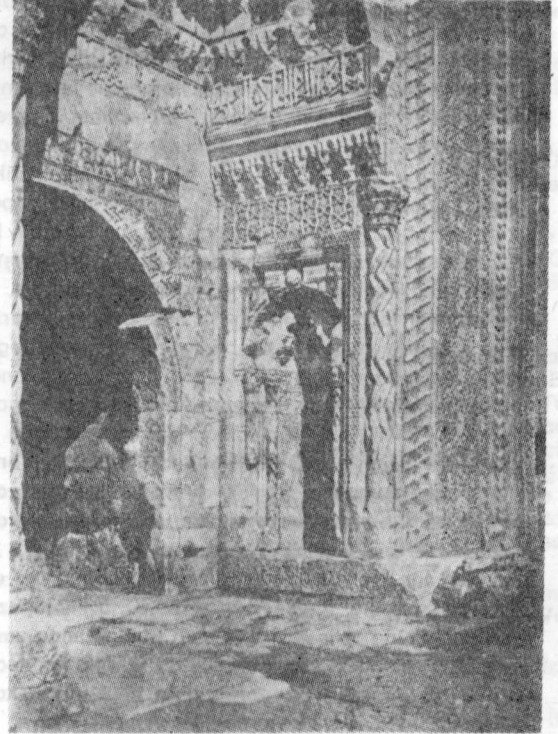
Resim : 1

(G. Solakian'dan)

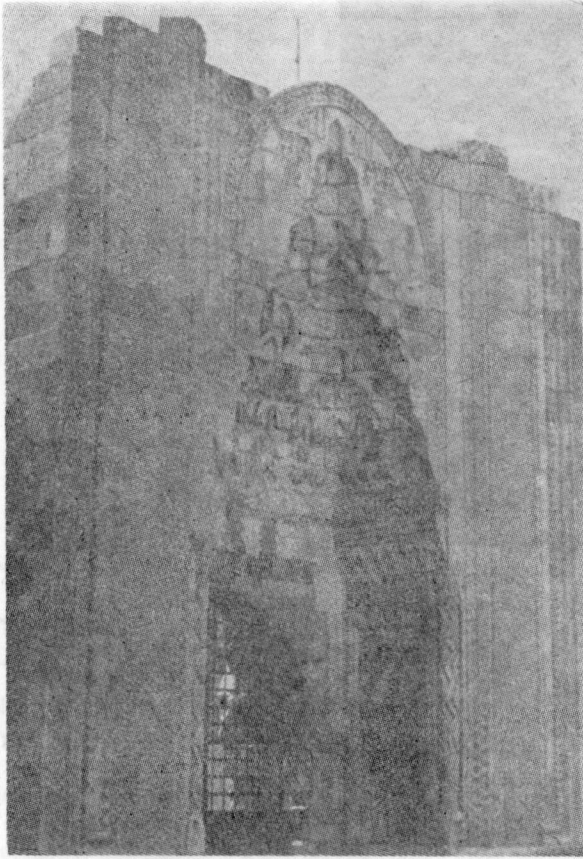

Resim : 2

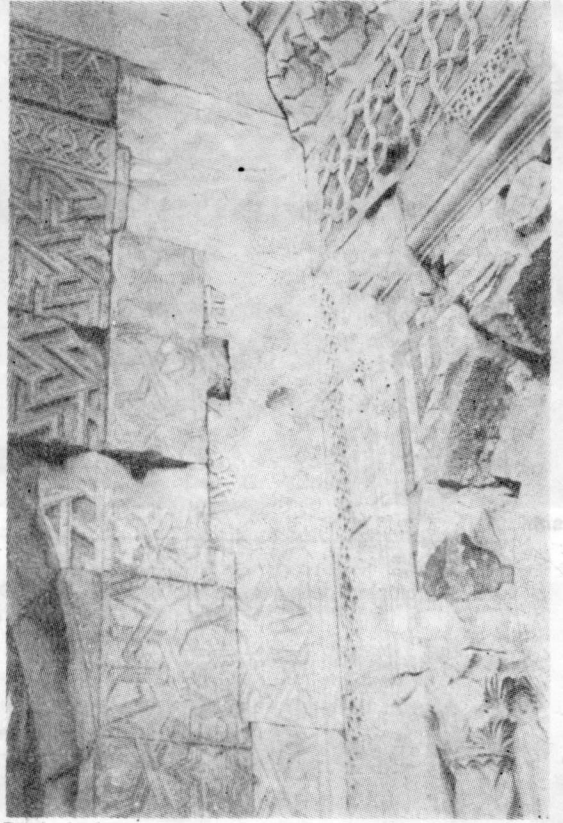
(F. Sarre'den)

Resim : 3

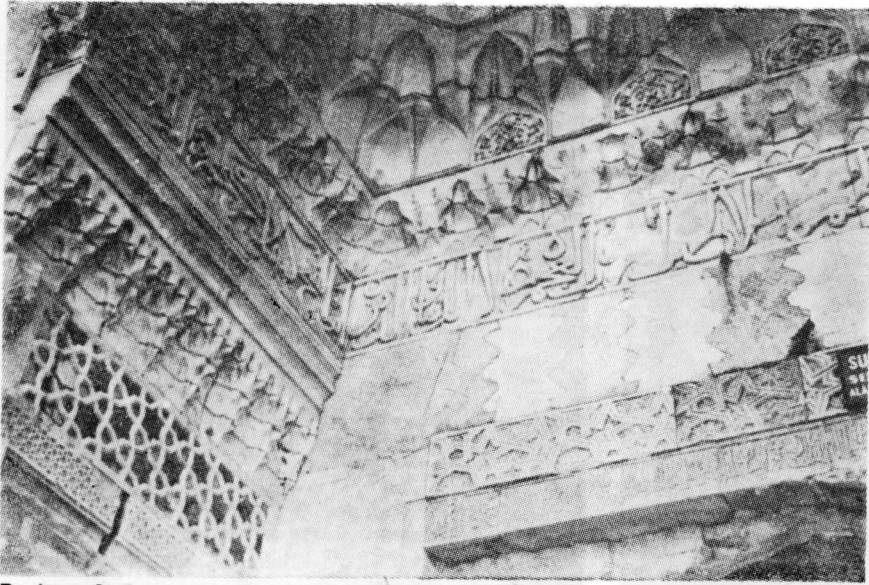

Resim : 4

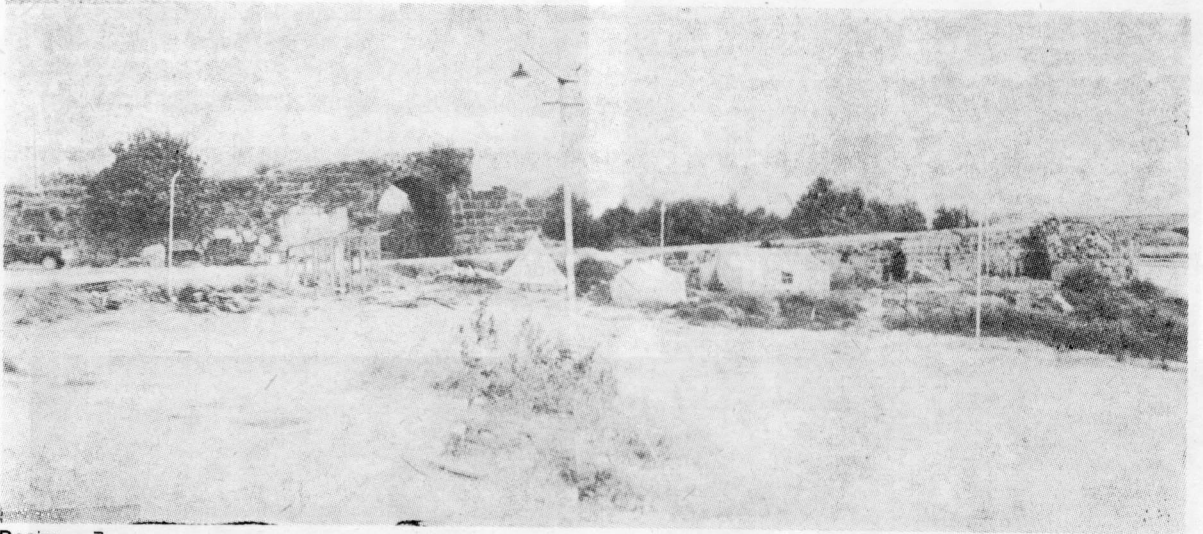
Resim : 5

Resim : 6

Resim : 7

Resim 8